ILLUSTRISSIMO DOMINO

D. IO. FRANCISCO RODVLPHO

EQVITI SANCTI STEPHANI

HAS

EX VNIVERSA PHILOSOPHIA SELECTAS THESES

MECENATI SUO EXIMIO D. D. D.

Et publico Eruditorum certamini exponit

In Templo Florentino Societatis Iesu

JOANNES BERTINI.

FLORENTIÆ, MDCCI.

Aqud Petrum Matini Archiepiscopalem Typographum.

SUPERIORUM PERMISSU.

Digitized by Google

ILLVSTRISSIME
DOMINE.

TVO Nomini Philosophicas hasce Theses inscripsimus, ILLUSTRISSIME EQUES, tenuè quidem obsequij genus, sed grande futurum si illud feceris tuum. Quod verò in sinum tuum advolare ausa sit Pallas nostra, humanitatem tuam accusa, quæ quia

neminem dedignatur, ideò se facit omnibus communem. Adde quod cum plurima extiterint in me, meamque familiam amoris tui argumenta, cui se se melius sisteret Sapientia, quam à quo incrementum receperat felicitatis? Quamquam nobiliori enim verò de causa, Tibi plausum hunc vindicas commendatione virtutum, quas dum in omnium commoda ultro diffundis, hinc omnium amores splendidè promereris: Nam ut missa faciam vetustissimæ, ac Nobilissimæ Prosapiæ tuæ decora; Purpuratum Ecclesiæ Atlantem Nicolaum Rodulphum Leonis Decimi Summi Pontificis ex Sorore Nepotem, qui Christiani Orbis regimen obtinuisset, nisi inopinà, invidàque morte fuisset præreptus; Innumeros Vexilliferos, Priores, Senatoresque, cæterosque summis honoribus Conspicuos, felicissimæ huius Patriæ præcipua lumina; Quandoquidem tuum non existimas, quod intra Te non est; cum Nobilem nasci fortunæ sit, esse virtutis; Quis non deprædicet animi tui indolem, & laudatissimæ vitæ exempla, quæ in promptu esset hic attexere, nisi quemadmodum splendidum arbitraris virtutes possidere, ita & onerosum

du-

v

duceres eas recenseri. Vive interea felix, & ut semper in omnes beneficus sis, æternùm omnibus vive. Vale.

Illustriss. Dominationis Tuæ.

Addictiss. Humill. atq; Obsequentiss. Servus
Joannes Bertini.

THE-

Digitized by Google

Digitized by Google

THESES PHILOSOPHICÆ.

EX LOGICA.

1 DAtur Logica Artificialis, hoc eſt, habitus ſtudio ; & exercitatione acquiſitus regulativus per regulas certas, & infallibiles operationum noſtri intellectus, & eſt ad alias ſcientias totales acquirendas ſolùm moraliter neceſſaria ; Eſt virtus intellectualis ſecundùm partem Analytycam, Topicam, & Sophyſticam ; Eſt vera ſcientia ſimpliciter, & adæquatè practica ; Benè dividitur in docentem, & utentem, prima eſt, quæ dat præcepta quaſi in abſtracto definiendi, ſyllogizzandi &c. Secunda eſt, quæ per ſua præcepta actu dirigit operationes intellectus; Habitus autem Logicæ docentis, & habitus Logicè utentis non realiter, ſed per intellectum ſolùm diſtinguntur.

2. Suppoſitis varijs Obiecti acceptionibus, & diviſionibus, obiectum materiale Logicæ non ſunt voces, neque res omnes, neque intellectus, itaut Obiectum attributionis ſit, vel voces rectè diſpoſitæ, vel res rectè cognitæ, vel intellectus rectè intelligens, ſed Obiectum materiale ſunt operationes intellectus, quatenus dirigibiles, Obiectum formale eſt ipſa rectitudo, & operatio recta eſt Obiectum attributionis & licèt

Obiectum adæquatum Logicæ sunt omnes tres operationes, asserimus tamen Obiectum principale Logicæ Aristotelicæ esse syllogismum demonstrativum.

3. Entia rationis Logica, ut esse cognitum, esse genus, &c. & universim omnes secundæ intentiones Logicæ non constituuntur formaliter per aliquam relationem fictam, neque per aliquod ens diminutum, atque abusivum, sed sunt denominationes extrinsecæ reales provenientes à formis realibus, scilicet cognitionibus taliter, vel taliter tendentibus in obiecta. Universale Logicum est unum aptum prædicari de pluribus; in ipsa actuali prædicatione retinet universalitatem; rectè dividitur in quinque quasi Species, quæ sunt Genus, Species, Differentia, Proprium, & Accidens; hæc quinque prædicabilia benè definiuntur solitis definitionibus, Genus, ut habeat rationem prædicabilis, requirit plures Species saltem possibiles, prædicatur de suis inferioribus per modum totius potestativi, & habet rationem partis actualis componentis unà cum differentia Speciem. Differentia specifica consistit in dissimilitudine essentiali plurium in eodem genere contentorum; rursus dicimus repugnare Speciem immultiplicabilem. Individuum est, quod de uno tantum prædicatur, potest abstrahi ratio communis ab omnibus individuis in particulari.

4. Voces significant primariò, & immediatè res, secundariò verò, & mediatè conceptus. Veritas formalis est conformitas cognitionis cum obiecto sicuti est in se, datur solùm in actibus iudicativis non reperitur ergo in rebus, neque in sensibus, neque in simplici apprehensione, in quibus tantùm reperitur veritas materialis, & radicalis. Veritas formalis non suscipit magis, & minus, licèt suscipiat falsitas, adeoque una propositio, licet non possit alia verior esse, potest tamen esse falsior, non est adæquatè intrinseca actui vero. Ex duabus propositionibus contradictorijs de futuro contingenti, tàm absoluto, quàm conditionato altera est determinatè vera, & altera determinatè falsa, etiam præscindendo à Divina scientia, & à Divino decreto Actus semel verus non potest transire in falsum, nec è contrario.

5. Di-

Digitized by Google

5. Discursus est progressus intellectus ab una notitia in aliam; hinc sequitur ad rationem discursus requiri pluralitatem notitiarum, itaut una notitia ab alia inferatur. Discursus includit essentialiter non solum conclusionem, sed etiam præmissas. Syllogismus est oratio, in qua quibusdam positis aliud quid à positis necesse est contingere, eo quod hæc sint. Vis syllogistica fundatur in illis principijs dictum de omni, & dictum de nullo. Positis præmissis, quibus intellectus assensum præstitit, necessitatur, ad assensum conclusionis, tum quoad specificationem, tum quoad exercitium. Demonstratio est syllogismus faciens scire; alia est à priori, alia à posteriori. Demonstratio à priori procedit ex veris, primis immediatis, & notioribus, causisque conclusionis. Datur scientia de novo, quæ non est pura reminiscentia, & definitur cognitio certa, & evidens demonstrans de suo obiecto proprietates per certas demonstrationes. Dividitur in practicam, & speculativam, quæ diversitas desumitur ex fine utriusque. Possunt in eodem intellectu stare simul actus veræ scientiæ, opinionis, & fidei tum divinæ, tum humanæ circa idem obiectum materiale.

EX PHYSICIS.

1. Physica, quæ est vera Scientia speculativa habet pro obiecto attributionis corpus naturale, ut naturale. Principia intrinseca corporis naturalis sunt illa, quæ neque ex alijs, neque ex alterutris, sed ex his omnia fiunt. In fieri corporis naturalis sunt tria, scilicet materia, forma, & eius privatio; In facto esse sunt duo, nimirum Materia, & Forma; Materia prima, quæ est substantia incompleta, definitur positivè, & negativè, positivè sic: Est primum subiectum uniuscuiusque, ex quo fit aliquid cum insit, non secundum accidens, & si aliquid corrumpitur in hoc abibit ultimum; Negativè definitur, quod per se ipsam neque est quid, neque quantum, neque quale, neque aliquid aliud, neque negationes horum, sed id, de quo omnia prædicantur, est ingenerabilis, & incorruptibilis, est pura potentia physica, non metaphysica, quia includit

actum entitativum; Habet propriam existentiam, per quam saltem inadæquatè existit, præscindendo ab existentia formæ, & licèt materia prima non possit naturaliter existere spoliata omni forma substantiali, supernaturaliter tamen potest; Appetit appetitu innato omnes formas, non quidem appetitu simultatis, sed simultatè appetitus. Hic appetitus est indistinctus à materia; & est appetitus æqualis ad formas inæquales. Necessitas materiæ primæ colligitur ex conceptu quidditativo transmutationis substantialis, & ex universalissima inductione in cœteris mutationibus, tum naturalibus, cum artificialibus.

2. Forma substantialis definitur communiter: Ratio ipsius quidquid erat esse rei; Formæ materiales educuntur de potentia materiæ; Formæ spirituales sicut non sustentantur à materia, ita nec in illius potentia continentur, nec ex illa educuntur, sed creantur à Deo. Falsissima est, imò periculosa in fide sententia Athomistarum negantium omnes formas substantiales, excepta anima rationali, & omnia accidentia physica distincta à substantia, & motu locali corporum, & constituentium omnes mutationes substantiales, & accidentales mutationes per meram Athomorum diversimodè figuratarum combinationem. Dantur igitur in compositis naturalibus, præter formas accidentales formæ etiam substantiales, quæ sunt veræ substantiæ incompletæ; & partes compositi actuantes materiam, cum qua constituunt substantiam completam.

Forma licèt sit pars principalior compositi tamen non est tota illius quidditas in eodem vivente non dantur simul, præter formam totalem aliæ formæ, vel corporeitatis, vel partiales, adeoque Caro, Os, Cor, &c. solum materialiter, & non formaliter differunt. Privatio formæ subsequentis est principium per se fieri corporis naturalis, compositum præter materiam, & formam includit unionem, quæ nectit utrumque extremum. Hæc unio est modus substantialis superadditus materiæ, & formæ essentialiter requisitus ad constituendum unum compositum, in quo unica tantum datur unio recepta in materia. Non distinguitur realiter compositum à suis partibus collectivè sumptis.

3. Na-

Digitized by Google

3. Natura definitur : Principium , & Causa , motus , & quietis eius , in quo est primo , & per se , & non secundum accidens; Ars dicitur naturæ imitatrix, quia applicando activa passivis producere potest plures effectus naturales ; Ars Chymica directivè concurrens verum aurum efficiens repugnat moraliter, non physicè; Causa est principium determinans cum virtute adesse aliquid; Alia est materialis, alia formalis, alia efficiens , alia finalis. Negamus in causis efficientibus mutuam causalitatem , & admittimus posse supernaturaliter eumdem numero effectum pendere a duplici causa totali. Causa ad hoc ut agat indiget conditionibus requisitis ad agendum , scilicet, ut detur approximatio , dissimilitudo, & distinctio inter agens, & passum; Negamus actionem in distans naturaliter loquendo , & actionem similis in simile in qualitatibus corruptivis.

4. Actio, quæ definitur: Actus huius ab hoc non distinguitur realiter à passione, quæ definitur: Actus huius in hoc; Probabilius est actionem recipi in passo. Causa finalis est illa, cuius gratia cœtera fiunt; Virtus causæ finalis est sola bonitas appræhensa vera, vel apparens ipsius finis. Sola agentia intellectualia agunt formaliter propter finem. Substantia producitur immediatè ab accidentibus, tamquam à causa instrumentali.

5. Deus immediatè, & necessario concurrit ad omnes, & singulos effectus causarum secundarum ; Hic concursus Dei non est physica prædeterminatio, quæ multiplici ex capite repugnat; Est igitur concursus Dei in actu primo cum causis secundis exhibitio Omnipotentiæ indifferentis; In actu secundo verò est ipsa actio, qua Deus, & creatura indivisibiliter agunt ; Cum toto hoc tamen stat, quod Deus determinet creaturas ad individuationem effectus.

6. Motus, qui est præcipua proprietas corporis naturalis, definitur : Actus entis in potentia, prout in potentia, quæ definitio convenit successivis, & instantaneis motibus. Dividitur motus in motum generationis, alterationis, augmentationis, & in motum localem. Generatio est mutatio totius in totum nullo sensibili remanente, ut subiecto eodem ; eius terminus formalis est

sola

Digitized by Google

sola unio. Subiectum inhæsionis accidentium materialium non est totum compositum, sed materia prima, in qua recipiuntur mediante quantitate; Hinc negamus fieri resolutionem usque ad materiam primam in generatione substantiali, Alteratio corruptiva est mutatio in qualitatibus contrarijs; aut medijs manente eodem subiecto sensibili; est motus successivus, & continuus; Intentio qualitatis alterativæ fit per additionem gradus homogenei ad gradum in eadem parte subiecti.

7. Locus physicus est superficies prima corporis continentis immobilis; Præter locum extrinsecum datur etiam locus intrinsecus, seu ubi modaliter distinctum à loco extrinseco, & Corpore locato; Per hoc ubi res est formaliter in loco, & per idem determinatur ad hoc ut sit potius in uno, quam in alio loco. Supernaturaliter non implicat penetratio corporum, licèt repugnet naturaliter; potest idem corpus de potentia Dei absoluta esse in pluribus locis non solum definitivè, sed etiam circumscriptivè, non potest tamen replicari ipsum ubi. Non potest dari creatura, quæ sit, & nullibi sit.

8. Vacuum philosophicè consideratum est locus realis carens corpore contento; repugnat naturaliter, plura experimenta, quæ afferuntur a nonnullis ad probandum dari naturaliter vacuum non probant intentum, & in specie experimentum præclarissimi mathematici Evangelistæ Torricelli de Barometris, seu Vitreis Fistulis cum Hydragyro non probat in segmento extante, seu parte relicta à Mercurio descendente usque ad certam mensuram esse vacuum; adeoque egregiè allucinantur illi, qui dicunt esse demonstrationem ocularem loci sine locato in prædicto segmento extante Barometri, immò reponimus esse demonstrationem ocularem loci cum locato.

9. Rursus machina Pneumatica Roberti Boyle, neque probat fieri vacuum in recipiente, quod est vas vitreum, negamus enim totum aerem recipientis, deducto pluries embolo, commeare in Anthlyam, attenuatur quidem aer in tali casu, totus non extrahitur; ex tali autem aeris attenuatione

sequi-

ſequitur ut non poſſit deſervire animalium reſpirationi; dum autem animal in recipiente poſitum reſpirare nequeat, mirum non eſt ſi intereat, idem dicimus de cœteris Phœnomenis, quæ ſuccedunt in prædictis experimentis non probari ex illis fieri vacuum. Natura igitur, quæ maximè abhorret vacuum, utitur tamquam inſtrumentis vi elaſtica corporum, virtute trahente embolum in Anthlijs, aeris præſſione, tenſione, gravitate, (ſi verè graviter) levitate, rarefactione, & denſitate corporum ad impediendum vacuum; Cum toto hoc tamen aſſerimus præſertim contra Charteſium per Divinam Omnipotentiam poſſe fieri vacuum, & in tali caſu poteſt fieri motus gravium, & levium, alijque motus, dummodo non fiat nova corporum diſiunctio.

10. Tempus eſt menſura, ſeu numerus motus ſecundum prius, & poſterius; præter tempus extrinſecum datur etiam intrinſecum, ſcilicet duratio, quæ eſt modus ſuperadditus determinativus rei, ut hoc potius quam alio tempore duret. Implicat creatura quæ ſit, & numquam ſit.

11. Admiſſo infinito ſynchathegorematico negamus omne infinitum cathegorematicum creatum, negamus etiam poſſibilem eſſe creaturam perfectiſſimam, qua perfectior ſit impoſſibilis. Negamus etiam creaturam aliquam potuiſſe eſſe ab æterno, vel ſit permanens, vel ſucceſſiva.

12. Quantitas eſt accidens diſtinctum à re quanta, eius effectus formalis non eſt extenſio localis, aut extenſio partium in ordine ad ſe, aut ratio menſuræ, ſed eſt naturalis impenetrabilitas ſubiecti, cui ineſt, cum alio ſubiecto eodem accidente affecto.

13. Continuum non componitur ex indiviſibilibus, ſive hæc indiviſibilia ſint mathematica, ut voluit Zeno, ſive ſint formaliter indiviſibilia, & virtualiter diviſibilia, ſive indiviſibilia diviſibiliter locata, quæ alio nomine vocantur puncta inflata, ſive ſint indiviſibilia phyſica, quæ vocantur minima phyſica.

14. Probabilius exiſtimamus cum Ariſtotile continuum componi ex partibus diviſibilibus in infinitum non actu, ſed potentia tantum diſtinctis, & hanc ſententiam problematicè tantum propugnamus.

15. Mun-

Digitized by Google

15. Mundus est simpliciter perfectus, & unus; non est animatus; non fuit, nec potuit esse ab æterno. Cœli, seu regiones stellarum sunt liquidæ. Negamus systema Copernicanum, & admittimus Thyconicum. Syderibus fixis inest lux innata. Agunt sydera in hæc inferiora non solum per lucem, sed etiam per alias influentias. Elementa, quæ remanent in mixtis solum virtualiter sunt quatuor, scilicet Terra, Aqua, Aer, & Ignis, & constant ex materia, & forma substantiali distincta à primis qualitatibus: Unicuique elemento conveniunt duæ ex primis qualitatibus una in summo, alia in excellenti; Sunt autem primæ qualitates quatuor, omnes positivæ, & activæ, nimirum Calor, Frigus, Humiditas, & Siccitas. Virtutes motrices elementorum sunt distinctæ à substantia ipsorum elementorum, & à combinatione, & temperamento primarum qualitatum, & sunt qualitates positivæ. Elementa in proprijs locis non gravitant, neque levitant.

16. Anima benè definitur actus primus corporis organici physici potentia vitam habentis. Conceptus vitæ in actu secundo est perfectio simpliciter simplex, & prædicatur univocè de Deo, & creaturis. Non dantur in eodem vivente, nec simul, nec successivè plures animæ, sed solum unica anima, quæ est principium plurium operationum vitalium; Partes fluidæ, & humores non sunt animati; partes vero, quæ vivunt in actu secundo, ut Organa, Caro, Nervi, Pili, Ungues, &c. animantur. Omnes animæ præter rationales sunt materiales, adeoque divisibiles. Potentiæ animæ nec inter se, nec ab anima distinguuntur realiter.

17. Potentiæ animæ vegetativæ sunt nutritiva, augumentativa, & generativa. Est verissima sententia de circulatione sanguinis in corpore animalis. Potentiæ animæ sensitivæ sunt sensus, tum interni, tum externi. Dantur species impressæ non solum in potentia visiva, sed etiam in alijs sensibus. Visio fit per introsusceptionem specierum non per extramissionem radiorum. Lux est qualitas physica, & non sunt corpuscula evibrata à Sole, stellis, vel alio corpore luminoso, ut falsò imaginantur nonnulli; Præter colores apparentes, & trans-

euntes, dantur etiam colores reales, & permanentes. Fit visio in Retina. Allucinantur ergo aliqui Atomistæ docentes nullum alium dari sensum in animali præter tactum, qui prout magis, vel minus acutus diversimodè nominatur nunc oculus, nunc auris, &c. sensationes verò aliud non esse, quam titillationes, seu vellicationes atomorum sensibus occurrentium, qui solum ratione diversarum vellicationum, quas percipiunt diversificantur inter se. Anima rationalis est forma informans corpus humanum; est immaterialis, indivisibilis, & immortalis; habet anima rationalis duplicem statum, alium in corpore, alium extra corpus, utrumque tamen illi connaturalem.

EX METAPHYSICIS.

1. Metaphysica, quæ est scientia speculativa, habet pro obiecto adæquato ens reale, quod ens reale benè explicatur, quod sit illud, cui non repugnat existere physicè; perfectè præscindit à suis differentijs, & differentiæ ab ente; adeoque conceptus entis respectu Dei, & creaturæ, substantiæ, & accidentis est univocus. Possibilitas actualis alterius mundi non est aliquid physicè existens intrinsecum mundo possibili, & à Deo contradistinctum, quocumque modo vocetur, sive ens diminutum, sive ens abusivum, neque talis possibilitas est sola denominatio extrinseca ab omnipotentia Dei potente alium mundum creare, sed est possibilitas intrinseca, quæ consistit in hoc, quod si alter mundus existeret, non sequerentur duo contradictoria. Potest intellectus cùm creatus, tum increatus facere ens rationis metaphysicum, & concipere impossibile, quod ens rationis definitur esse illud, quod tantum habet esse obiectivè in intellectu. Negationes obiectivæ sumptæ formaliter non identificantur cum ente positivo, neque sunt aliquid à parte rei, quod dicatur ens negativum, sed propriè loquendo nihil sunt independenter ab intellectu. Essentia in rebus creatis non distinguitur ab existentia. Attributa entis sunt tria scilicet unum, verum, & bonum. Unitas in abstracto est negatio divisionis; superaddit supra ens negationem.

2. Uni-

2. Unitas alia eſt univerſalis, alia numerica, ſeu individualis. Univerſale metaphyſicum eſt unum aptum eſſe in multis; non datur à parte rei, nec in ſingularibus, nec extra ſingularia, neque in Ideis Platonicis, ſed ſolum in intellectu creato, à quo ſolo fit per cognitionem directam, & præciſivam, non obiectivè, ſed formaliter. Principium individuationis, ſeu unitatis numericæ non deſumitur à materia, vel per ordinem ad ipſam, neque per ordinem ad circunſtantias materiales, ſed eſt ipſa entitas cuiuslibet entis ſingularis. Identitas realis eſt ſumma unitas extremorum, qua maior dari non poteſt, dicens ipſorum conſenſum in omni omninò perfectione cum mutua affirmabilitate in recto. Diſtinctio verò eſt vera extremorum de ſe invicem negabilitas in recto.

3. Inter gradus metaphyſicos realiter identificatus nulla datur diſtinctio media inter realem propriè dictam, & rationis. Negamus etiam in creaturis omnem diſtinctionem virtualem, vel ſit extrinſeca, vel intrinſeca, quæ ſit capacitas ex parte obiecti ad ſuſtinenda prædicata contradictoria; ſolum igitur agnoſcimus inter prædictos gradus diſtinctionem rationis ratiocinatæ. Hinc negamus præciſionem obiectivam. Denique ens reale benè dividitur in decem prædicamenta, quæ ſunt: Subſtantia, Quantitas, Qualitas, Relatio, Actio, Paſſio, Quando, Ubi, Situs, Habitus. Subſtantiæ conceptus benè explicatur per hoc quod ſit principium per ſe ſubſiſtendi, & alijs ſubſtandi. Dividitur in primam, & ſecundam, hoc eſt in ſingularem, & univerſalem. Relatio alia eſt prædicamentalis, alia tranſcendentalis; prædicamentalis non conſiſtit in ſolo fundamento, nec in ſola ratione fundandi, nec eſt entitas modalis diſtincta à termino, fundamento, & ratione fundandi, ſed conſtituitur formaliter per utrumque extremum poſita ratione fundandi. Nec datur adæquatè ad terminum non exiſtentem.

LAUS DEO.

Digitized by Google